

SOFİST DÜŞÜNCEYE DAİR KAVRAMSALLAŞTIRMALAR

A) Kritisizim

İnsanın bilgi güçlerine ilişkin bir kritisizm değil (Kant), Yunan toplumunda, o zamana dek hiç sorgulanmamış olan kurumlara, toplumun siyasi ve hukuksal temellerine ve dine yöneltilen eleştiri ve sorgulama faaliyeti.

Sofistler eleştirel düşünceyi uyandırmış, bir anlamda felsefeye, dine, gelenek ve göreneklere, bunlara dayanan kurumlara meydan olmuştur ve onların kendilerini akla dayalı olarak haklı kılip temellendirmeleri için gerekli zemini hazırlamıştır.

Gerek akla, gerekse algıya dayanan bilginin imkansızlığını dile getirirken, bilgi için gerekli nesnelere ve ölçütlerin sağlanması zorunluluğuna işaret etmişlerdir.

Geleneksel ahlakı eleştirirken, ahlakın kendisini septsizim ve nihilizm karşısında gereği gibi savunmasının önemini ortaya koymuşlardır.
(Rasyonel ilkenin kaçınılmazlığı)

+
Devleti ve yasalarını elestirirken,
felsefeye dayalı bir devlet ve siyaset
anlayışına giden yolu açmışlardır.

=

Sofistler, eleştirelilikleriyle, felsefeyi
daha sağlam temellere oturması, ilk ilkelere
yönelmesi için adeta zorlamışlardır.

(Epistemolojiyi ilk ilkelere yönlendirdi)

Yan etki: Elestiriye konu olan şeyin olanağını
ortadan kaldırmak.

B) Antropoloji

Protagoras: insanın menşei, insani
kurumların, insanın beceri ve ustalıklarının,
insani alışkanlıkların kökenlerini araştırmış,
insanın sosyal ve ahlaki uzlaşımlarını
kendisine spekülâtif araştırma konusu
yapmıştır

insanın halihazırdaki durumu açıklanmaya
çalışılır. İnsan, pratik ve sosyal-politik bir
varlıktır.

C) Dine Yönelik Elestiri

Protagoras: Tanrıların ne var olduklarını, ne varolmadıklarını bilebilirim, zira bu konudaki bilgi için, basta insan yaşamının kısırlığı, konunun karanıklığı, gibi birçok engel vardır.

Agnostik Tavr

Prodikos ^{Din} İnsan varlıklarının duydukları korku ve minnettarlığa dayanır. ⇒ Dine psikolojik temel sağlar.

Kritias Din, insanları suç işlemekten alıkoymayı, onların yüreklerine korku salmayı amaçlayan bilge bir kişinin icadıdır.

Tanrıların varlık nedeni tamamen ahlaki ya da sosyal bir konudur.

D) Fenomenalizm

Doğa felsefesi geleneğinin sadece konusuna değil, fakat gerçeklik anlayışına, özellikle Elea geleneği bağlamında görünüş - gerçeklik ayrımıyla bunun gerisindeki duygusal bilgi (doxa) rasyonel bilgi (episteme) ayrımına karşı çıkarlar.

Evreni, dışsal bir takım ilkelere ya da fenomenal dünyanın dışında ya da üstündeki ayrı bir gerçeklik dünyasına hiç gitmeden, sadece fenomenal boyutları veya özellikleri yoluyla açıklanabileceğini düşünürler.

Sofistler, gördükleri ve anladıkları şekliyle hakikatte ilgilenirler. Sofistler, tam bir öznel idealizm ya da mutlak bir öznelcilik içinde fenomenlerin dışında ayrı bir gerçeklik, görünüşlerden bağımsız bir varlık olmadığını savunarak, varolan her şeyin fenomenlerden ibaret olduğunu söylerler.

Bu, doğa filozoflarına karşı hümanist bir tepkidir.

FELSEFE BÖLÜMÜ – SOFİSTLER DERSİ
DERS NOTLARI

İleri Okuma Önerileri:

Ahmet CEVİZCİ, İlkçağ Felsefesi Tarihi, ASA Kitabevi.